

Play-based learning bijbrengen tijdens een groepsaanbod

Een praktijkonderzoek van Lieze Michiels naar het aanbrengen van play-based learning in het kader van de pijler 'ontmoeting' van Huis van het Kind

Lieze Michiels

In dit praktijkonderzoek ging ik na hoe play-based learning kan bijgebracht worden bij ouders van kinderen tussen twee en drie jaar. Dit gebeurde in het kader van de pijler 'ontmoeting' van Huis van het Kind. Concreet werden er twee ontmoetingsmomenten georganiseerd waar ouders bijleerden over het onderwerp spelend leren. Enerzijds vond er een interactieve theoretische sessie plaats voor de ouders. Anderzijds werden de mogelijkheden van play-based learning door zowel ouder als kind ontdekt tijdens een speelmoment.

Na mijn bachelor Lager Onderwijs koos ik ervoor om Sociale Readaptatiewetenschappen verder te studeren in een verkort traject. Dit maakte dat mijn eerste stage binnen deze studierichting al meteen mijn eindstage was. Aangezien ik deze leerkans volledig wilde benutten, koos ik een stageplaats waar veel mogelijkheden zijn om mij te ontplooien als jeugdprofessional. Zo kwam ik bij Huis van het Kind 'Storzo' terecht. Een organisatie met een laagdrempelig en gevarieerd hulpverleningsaanbod dat steunt op drie pijlers: preventieve gezondheidszorg, opvoedingsondersteuning en ontmoeting.

Huis van het Kind 'Storzo' helpt om mee te bouwen aan kansen voor een optimale ontplooiing van elk (ongeboren) kind en elke jongere tot 24 jaar (Huis van het Kind Storzo, 2023). De organisatie bevat twee hulpverleners. Het hulpverleningsgebied strekt zich uit over vier gemeentes, zijnde Zoutleeuw, Linter, Geetbets en Kortenaak. Hier bereikt de organisatie jaarlijks gemiddeld 45 gezinnen. In 2022 ging dit over 56 gezinnen. Afgelopen jaar waren dit er 34 (Huis van het Kind, 2023).

Op mijn stageplaats werden mij verschillende opportuniteiten aangeboden om te leren. Zo heb ik mogen deelnemen aan de oudercursus van CKG De Schommel, was ik actief

betrokken bij huisbezoeken en ondersteunde ik bij het consultatiebureau van Kind & Gezin. In al deze diverse omgevingen werd één behoefte mij al snel duidelijk. Dat is namelijk de nood van ouders aan contact met andere ouders. Ouders van zowel jonge als oudere kinderen hebben de behoefte aan een oudergroep. Een ontmoetingsmoment waar er ideeën en informatie uitgewisseld kunnen worden.

Als we even terugkijken naar de eerdergenoemde pijlers, dan kan ik concluderen dat er sterk wordt ingezet op opvoedingsondersteuning. Desondanks gebeurt dit nog maar al te vaak op individuele basis. Verder wordt er te weinig ingezet op de pijler ontmoeting, terwijl hier wel grote vraag naar is. Een ontmoetingsmoment bij Huis van het Kind 'Storzo' biedt een laagdrempelige gelegenheid waarop ouders elkaar kunnen ontmoeten. Dit dient om hun netwerk uit te breiden, kennis op te doen of om hun hart te luchten. Zo'n moment van ontmoeting kan gepaard gaan met een activiteit voor kinderen, maar dit kan ook een educatieve vorming zijn waarop ouders bijleren omtrent een specifiek opvoedkundig thema. De twee belangrijkste kenmerken zijn toegankelijkheid en de interactieve aard.

Aangezien deze ontmoetingsmomenten nog te weinig doorgaan, wil ik met mijn praktijkonderzoek opvoedingsondersteuning koppelen aan ontmoeting om ouders kennis bij te brengen.

Om deze kennis te onderbouwen, ben ik de thema's van Street Smart Learn (2023) onder de loep gaan nemen. Zo kwam ik uit bij play-based learning oftewel spelend leren.

De doelgroep van mijn onderzoek baken ik af tot ouders van kinderen tussen twee en drie jaar. Deze bewuste keuze maakte ik omdat spelend leren in principe relevant is bij iedere leeftijdscategorie, maar aangezien de eerste duizend dagen in een kinderleven van cruciaal belang zijn, vond ik de leeftijd van twee- tot driejarigen het meest ter zake doend. Gedurende deze periode ontwikkelen de verbindingen in de hersenen zich. Door deze te stimuleren via spelend leren worden ze sterker (Kohnstamm, 2009). Het focuspubliek binnen mijn praktijkonderzoek zijn de ouders, aangezien mijn doel is om hen bij te brengen wat spelend leren inhoudt en concrete aanknopingspunten te bieden om dit zelf in te zetten in de thuiscontext.

De volledige weg naar mijn onderzoeksopzet werd in overleg met Huis van het Kind 'Storzo' besproken.

Literatuurstudie

Tijdens de literatuurstudie werd er bestudeerd wat spelend leren inhoudt. Hiervoor werd er binnen de ontwikkelingspsychologie bekeken welke inzichten beschreven worden over de spelontwikkeling van twee- tot driejarigen. Dit is verder uitgediept door de impact van spelend leren op de hersenontwikkeling van kinderen te onderzoeken. Vervolgens werd er bekeken wat ontwikkelingspsycholoog Lev Vygotski bedoelt met de zone van naaste ontwikkeling. Hierbij werd het begrip 'scaffolding' nader onderzocht.

Ten slotte werd er binnen de literatuur gezocht naar relevante werkvormen die ingezet kunnen worden in ontmoeting met ouders.

Spelend leren

1. Wat is de definitie van spelend leren?

Aangezien 'spelen' en 'leren' twee gecompliceerde begrippen zijn, hanteren deskundigen geen eenduidige definitie. Hieronder staan enkele van de meest gangbare definities geschreven.

"Spelend leren is een werkvorm, waarbij men gebruik maakt van spelelementen die zijn gericht op het leerproces." (Van Bakel, Groot, & Van der Ploeg, 2012, p. 89)

"Spelend leren verwijst naar de inzet van spel als middel om de ontwikkeling en het leren (in brede zin) te bevorderen en te ondersteunen." (Siraj-Blatchford et al., 2002; Wood & Attfield 2005)

"Spelend leren behoudt het plezier van vrij spel terwijl het kinderen op een authentieke manier in contact brengt met de inhoud. Kinderen leren van nature spelenderwijs door hun leefwereld te ontdekken en te begrijpen." (University of New Hampshire, 2023)

"Spelend leren is een onderwijsaanpak met speelse en kindgerichte elementen in combinatie met een zekere mate van begeleiding door een volwassene en leerdoelen." (Weisberg, Hirsh-Pasek, Golinkoff, Kittredge, & Klahr, 2016)

Indien men de definities analyseert, kan er gesteld worden dat de spelelementen in de vier definities naar voren komen. Hierdoor kan er aangenomen worden dat dit een belangrijk onderdeel is van play-based learning.

Aangezien de definities beschrijven dat het leren wordt gestimuleerd, kan er van een leerproces gesproken worden. Dit is een waarde die door alle deskundigen wordt opgenomen. Verder zijn er enkele verschillen op te merken. Van Bakel et al. (2012) spreken van een werkvorm, terwijl Weisberg et al. (2016) de begeleiding van een volwassene vooropstellen. University of New Hampshire (2013) draagt de factoren plezier en het

ontdekken en begrijpen van de leefwereld hoog in het vaandel.

2. Welke kenmerken heeft spelend leren?

Leren door spel, dat is spelend leren, zover is duidelijk. Hoe kan er nu bevestigd worden dat een kind wel degelijk vaardigheden leert tijdens het spelen? Hiervoor stelde The Lego Foundation (2022) vijf kenmerken voorop. Ten eerste dient het spel vrolijk te zijn waardoor de hersenen het gelukshormoon dopamine zullen aanmaken. Verder moet het spel betekenisvol zijn waarbij er nieuwe concepten aan vertrouwde ervaringen worden gekoppeld. Ten derde is het van belang dat het kind actief betrokken is door ondergedompeld te worden in een activiteit. Als vierde kenmerk haalt The Lego Foundation (2022) aan dat er herhaling en verbetering in het leren moet zijn, waarbij kinderen de spelen en activiteiten blijven aanpassen door nieuwe ideeën uit te testen. Ten slotte is spelen met anderen leuker en bouwt dit goede relaties op. Vandaar dat spelend leren sociaal interactief is (The Lego Foundation, 2022).

3. Welke vormen neemt spelend leren aan?

Er staan twee soorten spel centraal binnen spelend leren. Enerzijds vrij spel dat door kinderen zelf wordt geleid. Anderzijds begeleid spel waarbij er in zekere mate begeleiding of betrokkenheid is van een volwassene (Fisher, 2013). Bij vrij spel ligt de focus op het sociale aspect. Terwijl het begeleid spel een breder scala aan academische vaardigheden oplevert (Caven, 2022).

3.1 Wat is sensopatisch spel?

"Sensopatisch spel is een vorm van spel waarbij kinderen zintuigelijke waarnemingen koppelen aan manipulatie en verkenning van materialen zoals water, modder, grind..." (Smith & Roopnarine, 2018, p. 125)

"Sensopatisch spel is spel waarbij de zintuigen gebruikt worden. Tijdens dit spel ontdekken de kinderen met hun handen, neus, oren, ogen en mond. Want senso betekent zintuigen en

patisch betekent beleven. Als de kinderen sensopatisch spelen, beleven ze de zintuigen." (Plat, 2020)

a. Voorbeelden sensopatisch spel

De Klierschuur (2020) geeft aan dat er bij sensopatisch spel materialen worden gebruikt zonder vaste vorm. Dit gaat om zand, verf, scheerschuim, rijst... Door al deze texturen heeft deze spelvorm een enorme aantrekkingskracht op kinderen. De mogelijkheden zijn in principe eindeloos. Voelen, ruiken, horen, zien en proeven staan centraal. Een concreet voorbeeld van sensopatisch spel is spelen met gekleurde rijst. De kleuren, het geluid dat de rijst maakt en de textuur zorgen voor prikkeling van de zintuigen.

3.2 Wat is messy play?

Messy play is een onderdeel van sensopatisch spel.

"Kinderen gebruiken al hun zintuigen in het verkenningsproces, vooral de tastzin. Er wordt veel gelegenheid aangeboden om materialen te manipuleren, deze zijn niet gericht om iets te maken of produceren." (Gascoyne, 2018, p. 18)

b. Voorbeelden messy play

The Lego Foundation (2022) beschrijft verscheidende vormen van verven als messy play. Verder haalt De Klierschuur (2020) aan dat een variatie aan materialen en texturen messy play bevorderen.

3.3 Wat zijn motorische spelen?

Door middel van het motorische spel wordt de motorische ontwikkeling gestimuleerd. Het telkens open- en dichtdoen van een kastdeurtje is een handeling waarbij het kind motorische en zintuigelijke vaardigheden leert. Het fietsen op een loopfietsje zal de grove motoriek ten goede komen, terwijl met blokken opstapelen de fijne motoriek geoefend wordt (van der Poel & Blokhuis, 2008).

c. Voorbeelden motorische spelen

Volgens Street Smart Play (2023) zijn balspelen, parcours en evenwichtsoefeningen adequate motorische spelen voor kinderen tussen nul en vijf jaar.

4. Wat zijn de effecten van spelend leren?

Street Smart Learn (2023) stelde negen voordelen van spel en spelend leren voorop. Allereerst is spel een duurzame en zelfmotiverende manier van leren. Ten tweede leidt elke actie tijdens het spelen tot een nieuwe ontdekking of mogelijkheid. Ten derde zou spelend leren een effectieve strategie kunnen zijn om prestatiekloven tussen kinderen met mindere kansen te bestrijden. Verder zijn kinderen geboren om te leren tijdens het spelen. Dit is te danken aan hun intrinsieke motivatie. Vervolgens stimuleert spelen de communicatie en sterkt het bovendien de cognitieve ontwikkeling aan. Daarnaast wordt de opbouw van relaties gestimuleerd door het spelend leren en helpt het om deze positieve relaties met peers te behouden. Vervolgens stelt Street Smart Learn (2023) dat spelend leren cruciaal is voor de creativiteit en verbeeldingskracht van kinderen, want ze leren hierdoor probleemoplossend denken. Ten slotte wordt de motoriek van het kind bevorderd. Dit geldt voor zowel fijne als grove motorische vaardigheden (Street Smart Learn, 2023).

5. Vergelijking effecten en kenmerken met definities

Indien deze negen effecten van Street Smart Learn (2023) en de vijf kenmerken van The Lego Foundation (2022) vergeleken worden met de eerdergenoemde definities van spelend leren, kan er gesteld worden dat het een dynamisch proces is. Aangezien elke actie tot een nieuwe opportuniteit leidt, is spelend leren een steeds bewegend gegeven dat zich kenmerkt door herhaling en verbetering. Door middel van spel ontwikkelen kinderen zich op uiteenlopende ontwikkelingsdomeinen. Denk hierbij aan de socio-emotionele, cognitieve,

motorische, zintuigelijke en taalontwikkeling. Doordat het spelen een vrolijke activiteit is, wordt het gelukshormoon dopamine aangemaakt in de hersenen. Het kind toont een actieve betrokkenheid tijdens het spelend leren.

Stimulatie van de hersenverbindingen

Tijdens spelend leren ontwikkelen kinderen vaardigheden die ze in hun latere leven kunnen inzetten. Zo leren kinderen op welke manier ze problemen kunnen oplossen, samenwerken, risico's nemen, omgaan met nieuwe situaties.... Het brein groeit dankzij het spelen en er worden betere verbindingen aangemaakt in de hersenen (Gijssels, 2017).

Die hersenverbindingen kunnen volwassenen stimuleren tijdens het spelend leren. Hoe vaker positieve ervaringen worden herhaald, hoe steviger de hersenverbindingen worden. De primaire opvoeder van het kind dient een voorspelbare, veilige en liefdevolle omgeving te bieden. Hierdoor worden de hersenverbindingen geactiveerd (Mets, 2017).

Ontwikkelingspsychologie van twee- tot driejarigen m.b.t. spelen

1. Spelontwikkeling

Binnen de spelontwikkeling van twee- tot driejarigen komen er drie spelsoorten veelal aan bod. In de eerste plaats gaat dit over bewegingsspelen. De peuter kan kruipen, stappen, lopen en stoeien. Materiaal dat geschikt is voor bewegingsspelen zijn onder andere: eenvoudige wagentjes, een driewieler, een slee, een schommel, een klimpiramide, een bal, enzoverder (Struyven, Baeten, Kyndt, & Sierens, 2009).

Aangezien de cognitieve mogelijkheden van het kind zich kenmerken door fantasie, komt op deze leeftijd voor het eerst doen-alsof-spel of rollenspel voor. Dit zijn spelactiviteiten waarin kinderen personages, rollen en gebeurtenissen, die zich in hun fantasie

afspelen of die in de realiteit voorkomen, (na)spelen (Jansen-Vos et al., 2001). In deze spelsoort worden symbolen gebruikt om de werkelijkheid na te bootsen. Deze symbolen kunnen zich voordoen in de vorm van voorwerpen, handelingen of gebaren. Daarnaast is dit soort spel voor kinderen een mogelijkheid om zich los te maken van problemen en om hun agressies, frustraties of driftbuien af te reageren (Struyven et al., 2009).

Een derde spelsoort die voorkomt bij deze leeftijdscategorie zijn de constructiespelen zoals een blokkentoren bouwen. Hiervoor worden natuurlijke bouwmaterialen gebruikt zoals stenen, klei, zand... (Struyven et al., 2009).

2. Spelvormen

Een peuter speelt het liefst apart, maar wel in dezelfde ruimte met anderen. Men kan stellen dat peuters niet samen spelen. Hun spel uit zich in onderstaande vormen.

Een kind van twee tot drie jaar zal interesse tonen in de activiteiten van peers zonder te participeren in hun spel. Dit wordt toekijkend spel genoemd (Struyven et al., 2009).

Verder is er solitair spel. De alleen spelende peuter zal geen poging ondernemen om met anderen in contact te komen (Struyven et al., 2009).

Ten slotte beschrijven Struyven et al. (2009) parallelspel als een vorm van spelen waarbij kinderen met hetzelfde materiaal naast elkaar spelen zonder interactie of samenwerking.

3. Ouderrol m. b. t. de spelontwikkeling

Net zoals ouders andere vormen van ontwikkeling kunnen stimuleren, kunnen ze dit ook bij de spelontwikkeling. Ouders kunnen de kinderen helpen door het spel te ondersteunen, te begeleiden en te verrijken. Dit kunnen ze doen door aanlokkelijke spelsituaties te creëren en door nieuwe

materialen of nieuwe spelmogelijkheden aan te bieden (Loonstra, Mentink, & Rem, 2015).

In een vergelijkende studie over spelend leren in Noorwegen en Vlaanderen, werd er beschreven dat kinderen van nature een exploratiedrang hebben waarbij ze onderzoekend leren. Ze verkennen de wereld in hun spel. Het is net de kunst om een evenwicht te vinden tussen het spelend leren van kinderen en de sturende invloed van de volwassenen. Spelend leren gaat dus niet enkel over de kinderen, maar eveneens over het spel van de volwassenen (Stoffels, Robberecht, & Deman, 2016).

Die volwassenondersteuning bespreekt Lev Vygotski. Volwassenen dienen nabijheid te bieden aan lerende kinderen.

Lev Vygotski

Volgens onderwijs- en ontwikkelingspsycholoog Lev Vygotski is een kind een afhankelijk individu dat niet geïsoleerd kan leven en in interactie staat met de sociale wereld (Wikipedia, 2023). Vygotski stelt dat de hoogste niveaus van abstract denken en zelfregulatie tot stand komen tijdens het doen-alsof-spel met behulp van objectvervangingen, hierbij krijgen voorwerpen een andere invulling (Smolucha, 2020).

Vygotski staat voornamelijk bekend om zijn werk over de psychologische ontwikkeling bij kinderen. Hij gebruikt de term 'zone van naaste ontwikkeling' om de mentale ontwikkeling van een individu te karakteriseren.

Zone van naaste ontwikkeling

1. Wat is de zone van naaste ontwikkeling?

Vygotski's zone van naaste ontwikkeling bespreekt het verschil tussen wat een kind of leerling zelf kan doen zonder hulp en wat het kind kan met hulp. Binnen deze zone zal het individueel leervermogen van een kind

gestimuleerd en bevorderd worden. Er wordt met name rekening gehouden met het leerpotentieel van kinderen (Shabani, Khatib, & Ebadi, 2010).

Figuur 1

Zone van naaste ontwikkeling

Opmerking. Aangepast overgenomen uit *Basisontwikkeling in de onderbouw* (p. 94-110) door F. Janssen-Vos & M. Kruithof, 1997, Van Gorcum. Copyright 1997

"De afstand tussen het feitelijke ontwikkelingsniveau zoals vastgesteld door middel van probleem oplossen door het kind zonder hulp uitgevoerd en het potentiële ontwikkelingsniveau zoals vastgesteld door probleem oplossen onder volwassen begeleiding of begeleiding door meer gevorderde leeftijdsgenoten." – Vygotsky (Vygotsky & Cole, 1978, p. 86)

Met andere woorden dan bovenstaande definitie van Vygotski, toont de zone van naaste ontwikkeling het verschil tussen hetgeen het kind zelfstandig kan en hetgeen het kind kan uitvoeren met hulp van buitenaf (Gauvain, 2020). Het is de zone waarbinnen iemand zich kan bewegen van zijn huidige ontwikkelingsniveau naar zijn potentiële ontwikkelingsniveau (Shokouhi, 2015). Door spelen te bedenken die een bepaalde vorm van moeilijkheid of een uitdaging vormen,

kunnen ouders deze zone voor hun kinderen creëren (Loonstra et al., 2015).

2. Scaffolding

Binnen de zone van naaste ontwikkeling komt het kind voor een taak te staan die het nog niet autonoom kan uitvoeren. Er wordt hulp van buitenaf gegeven waardoor de taak wel tot een succesvol einde wordt gebracht. Dit stimuleert de ontwikkeling, aangezien het kind nieuwe ervaringen en mogelijkheden ontdekt.

Deze hulp die van buitenaf wordt aangereikt aan het kind, wordt 'scaffolding' genoemd (Wood et al., 1976). Concreet houdt dit in dat ouders hulpmiddelen aanreiken om het leerproces van hun kind te ondersteunen. Dit doen ze totdat het kind de taak zelfstandig kan uitvoeren.

'Scaffolding' kan in verscheidene vormen aanwezig zijn in het leerproces. Zoals, aanmoedigen, suggesties aanreiken, fysieke en emotionele beschikbaarheid en wederkerige interacties (Loonstra et al., 2015).

3. Afstand en nabijheid

De ouder, opvoedingsverantwoordelijke of leerkracht dient nabijheid te bieden binnen de zone van naaste ontwikkeling. Door fysieke en emotionele beschikbaarheid én wederkerige interacties te bieden tijdens het spelen, wordt de ontwikkeling van het kind tot een hoger niveau getild. Dit komt doordat het spel en het leerproces steeds uitgebreider en verfijnder zal zijn. Desondanks het nabij zijn een belangrijke ondersteunende factor is, is het bieden van afstand evenzeer van belang. Indien het kind geen hulp meer nodig heeft en de taak autonoom kan volbrengen, dient de ouder zich terug te trekken om op die manier het kind speel- en leervrijheid te bieden (Fiese, 1990).

4. Verklaring definities spelend leren

Aan de hand van de theorie van Vygotski kunnen de verschillende definities van spelend leren verklaard worden. Deze definities verschillen aangezien de begeleiding van volwassenen niet door elke deskundige als een vereiste wordt gezien. Lev Vygotski stelt dat kinderen leren tijdens het spelen. In hun spel doen kinderen nieuwe ontdekkingen en leren ze probleemoplossend denken. Dit leerproces wordt steeds geavanceerder, waardoor het een dynamisch gegeven wordt. Spelend leren kan op verscheidene manieren en is geen vaststaand begrip. De eerdergenoemde definities beschrijven dus uiteenlopende delen van het leerproces.

Werkvormen in ontmoeting met ouders

Een eerste categorie van werkvormen zijn de aanbiedende waarbij de focus ligt op informatieoverdracht. Deze werkvormen richten zich op de leerstof en doen zich veelal in een lineaire richting voor waarbij de leerkracht de informatiegever is en de leerling ontvangt. De aanbiedende werkvormen kunnen onderverdeeld worden in twee subcategorieën, namelijk de verbaal en de aanschouwelijk aanbiedende werkvormen. Het verschil tussen beide is dat er bij deze eerste subcategorie voornamelijk gesproken wordt over de leerinhoud en bij de tweede zal de werkelijkheid op een directe of indirecte manier worden overgebracht. De leerkracht toont bijvoorbeeld beeldmateriaal of doet een demonstratie (Borzée, 2019).

Vervolgens zijn er de activerende werkvormen waarbij de leerhouding wordt gestimuleerd. Een voorbeeld hiervan is het stellingenspel (Borzée, 2019).

Bij de derde categorie, de coöperatieve werkvormen, staat samenwerken centraal. Er zijn aanzienlijk veel voorbeelden van deze soort aangezien het zowel een cognitief als een sociaal doel beoogt. De studenten leren van en met elkaar. Brainstormen en denken-delen-

uitwisselen zijn twee voorbeelden hiervan (Ruysen, 2020).

Conclusie literatuurstudie

Het grootste deel van de literatuurstudie focust zich op spelend leren. Play-based learning heeft tal van voordelen en bevordert vaardigheden die op lange termijn ingezet kunnen worden. Het stimuleert onder andere de hersenontwikkeling. Deze stimulatie kunnen volwassenen bevorderen door een adequate wisselwerking tussen enerzijds voldoende nabijheid en anderzijds voldoende afstand te bieden. Op die manier functioneren ze optimaal in de zone van naaste ontwikkeling.

Ten slotte werden er werkvormen gezocht die ingezet kunnen worden in de ontmoeting met ouders.

Onderzoeksdoel en onderzoeksvragen

Onderzoeksdoel

Het doel van dit onderzoek is om play-based learning te integreren in de thuiscontext. Spelend leren zal bijgebracht worden aan ouders van kinderen tussen twee en drie jaar. Hierdoor zullen de ouders dit thuis zelf kunnen toepassen.

Onderzoeksvraag

De centrale vraag van mijn praktijkonderzoek luidt als volgt: 'Hoe kunnen we play-based learning bijbrengen aan ouders van kinderen tussen twee en drie jaar via een groepsaanbod in het kader van de pijler ontmoeting van Huis van het Kind?'

Deelvragen

1. Wat is het beeld van de ouders van kinderen tussen twee en drie jaar over play-based learning voor het groepsaanbod plaatsvond?
2. Welke werkvormen zijn relevant om in te zetten tijdens de ontmoeting met ouders?
3. Hoe hebben de ouders het groepsaanbod in het kader van de pijler ontmoeting van Huis van het Kind ervaren?
4. Welke methodieken vanuit play-based learning zijn relevant om te gebruiken bij kinderen tussen twee en drie jaar?
5. Wat is het beeld van de ouders van kinderen tussen twee en drie jaar over play-based learning na het groepsaanbod?

Methode

Onderzoekspopulatie

Mijn praktijkonderzoek richtte zich hoofdzakelijk op ouders van kinderen tussen twee en drie jaar. Desondanks zij mijn focuspubliek waren, namen de kinderen zelf evengoed deel aan een onderzoeksactiviteit.

Om het onderzoek te staven werd er gemikt op een onderzoeksgroep van tien ouders. Het was een bewuste keuze om deze groep klein te houden aangezien de ontmoetingsmomenten van Huis van het Kind 'Storzo' steeds kleinschalig zijn om zo het contact tussen ouders te bevorderen. Gedurende het onderzoek hebben enkele ouders afgezegd, vandaar dat er vanaf nu over een groep van zeven ouders zal gesproken worden.

Er werd actief geronseld naar ouders van kinderen tussen twee en drie jaar door mijn onderzoek te verspreiden via veertien kleuterscholen en twaalf kinderdagverblijven in de regio. Flyers omtrent het onderzoek werden zowel fysiek als digitaal verspreid via sociale mediakanalen van onder andere Huis

van het Kind 'Storzo'. Verder werden er flyers uitgedeeld op het consultatiebureau van Kind en Gezin. Hierdoor ontstond er een onderzoeksgroep van zeven ouders: vijf moeders en twee vaders. De deelnemers waren tussen 30 en 43 jaar oud.

De ontmoetingsmomenten vonden plaats in een centrale ruimte die door alle respondenten gekend was.

Doordat er ouders werden gezocht die mogelijks knowhow hebben over spelend leren, werd een reputatiemethode toegepast. Door deze methode te hanteren werden er gemotiveerde ouders gezocht (van der Donk & van Lanen, 2019).

Verder werd er met de belangen van de respondenten rekening gehouden door hen een gratis educatieve vorming aan te bieden. Indien ze deelnamen aan het onderzoek, leerden de ouders bij over het concept en ontdekten ze concrete manieren om play-based learning thuis in te zetten. Ze kregen na deze vorming de presentatie, een infographic en fotomateriaal digitaal toegestuurd.

Procedures, instrumenten en ethiek

De zeven respondenten vulden na het verlenen van toestemming een korte enquête in. Vervolgens werden er twee ontmoetingsmomenten georganiseerd. Gedurende de eerste bijeenkomst kwamen enkel de ouders samen om een vorming bij te wonen omtrent spelend leren. Dit was een psycho-educatie waarbij de onderzoeksactiviteiten foto-elicitering en focusgroep werden ingezet. Nadien kwamen zowel de ouders als de kinderen naar de tweede samenkomst, een speelleermoment, waarop ze de mogelijkheden van play-based learning ontdekten. Ten slotte vond er een individueel interview plaats met elke ouder.

1. Enquête, foto-elicitering en focusgroep

De eerste deelvraag werd beantwoord door een enquête via mail te versturen. Binnen deze online bevraging werd er een combinatie gehanteerd van zowel open als gesloten vragen en één schaalvraag. In totaal werden er acht vragen gesteld die meer inzicht gaven

over de voorkennis van de doelgroep in verband met play-based learning. Deze enquête werd voor het eerste ontmoetingsmoment ingevuld. Tijdens die samenkomst werd er uitleg gegeven omtrent spelend leren in het kader van ontmoeting. Om een nog gedetailleerder zicht te krijgen op de voorkennis en om standaardantwoorden te vermijden, werd de art-based methode foto-elicitering toegepast. Hierbij kozen de ouders een beeld dat naar hun bevinden het best hun kennis omtrent spelend leren omvatte. Er werden zowel concrete en abstracte beelden getoond. Vervolgens werd ieders beeld besproken in een focusgroep (van Assema & Mesters, 1992).

2. Literatuurstudie, expertinterview en individueel interview

Om een antwoord te kunnen bieden op de tweede deelvraag in verband met relevante werkvormen, werd ervoor gekozen om deze deels via de literatuurstudie te beantwoorden. Tevens werd Laurien Tielens in een expertinterview hiernaar bevraagd. Zij is halftijds werkzaam bij De Schommel vzw als coördinator van oudertrainingen. Daarnaast geeft mevrouw Tielens in bijberoep vormingen omtrent verbindend spelen, afgestemd opvoeden en aware parenting. Laurien Tielens heeft meerdere diploma's, namelijk een bachelor sociaal werk, een master in de educatieve studies en een postgraduaat Client Centered Spelcounseling. Ten slotte werd er bij elke ouder een individueel interview afgenomen na het groepsaanbod. Deze interviews vonden zowel fysiek als online plaats, afhankelijk van de mogelijkheden van de ouders. Tijdens deze bevraging werden de bevindingen omtrent de toegepaste werkvormen besproken met iedere ouder.

3. Individueel interview

De derde deelvraag over de ervaringen van de ouders omtrent het ontmoetingsmoment werd tijdens een individueel interview beantwoord. Deze samenkomst vond plaats in het kader van de pijler ontmoeting van Huis van het Kind. De ouders gaven door middel van interviewvragen hun opinie hierover.

4. Literatuurstudie, expertinterview, creatieve denktechnieken en individueel interview

Om een antwoord te verkrijgen op de vierde deelvraag werd er nagegaan welke methodieken vanuit play-based learning relevant zijn om te gebruiken bij kinderen tussen twee en drie jaar. Hiervoor zijn er meerdere onderzoeksactiviteiten verricht. Ten eerste vond de literatuurstudie plaats waarin de kanalen Street Smart Learn (2023), Street Smart Play (2023), The Lego Foundation (2022) en De KliederSchuur (2020) werden onderzocht. Verder werd de experte bevraagd naar methodieken van spelend leren. Vervolgens werd er geëxperimenteerd door creatieve denktechnieken toe te passen om zo tot nieuwe mogelijkheden te komen (Van Der Vaart, 2021). Hierdoor ontstonden tien spelactiviteiten die voortkwamen uit drie domeinen van spelend leren. Ten eerste is er sensopatisch spel. Hier kwamen de activiteiten voelzakjes, blotevoetenpad en twee boerderij sensory bins uit de brainstorm voort. Verder is er het domein messy play waarbij spelen met texturen centraal staat. Zo zijn de activiteiten kleuren met waterverfjes en de speelgoedautoracebaan met verf ontstaan. Ten slotte waren er vier motorische spelactiviteiten. Door de creatieve denktechnieken toe te passen werden deze verrijkt met prikkeling van de zintuigen. Hierdoor werd er een extra spelelement toegevoegd. De volgende activiteiten ontstonden: parcours met ballen, kralen rijgen, zeedieren redden en ijsjes scheppen. Bij de eerste activiteit wordt de grove motoriek bevorderd, bij de laatste drie de fijne.

Ten slotte werd er een individueel interview afgenomen bij de deelnemende ouders waarbij hun ervaring omtrent de activiteiten besproken werd.

5. Individueel interview

Tot slot werd de vijfde deelvraag beantwoord door een specifieke vraag te stellen tijdens het individuele interview. Deze werd uitvoerig besproken bij elke respondent.

Analyses

1. Enquête, foto-elicatie en focusgroep

Om een zicht te krijgen op de voorkennis van de ouders omtrent play-based learning, vonden er meerdere onderzoeksactiviteiten plaats. De enquête die aan het begin van het onderzoek werd afgenomen, werd vergeleken met de foto-elicatie en het bijbehorende gesprek in focusgroep dat tijdens de eerste samenkomst plaatsvond. De hieruit volgende data werden gecombineerd en vervolgens in categorieën geplaatst. Die indeling kwam tot stand op basis van de vijf kenmerken van play-based learning die door The Lego Foundation (2022) worden vooropgesteld. Deze kenmerken houden in: spel dient vrolijk te zijn, het spel moet betekenisvol zijn, het kind dient actief betrokken te zijn, er moet herhaling en verbetering in het leren zijn en spelend leren is sociaal interactief. Een deductieve werkwijze werd toegepast doordat de categorieën ontstonden vanuit de literatuur (van der Donk & van Lanen, 2019).

2. Literatuurstudie, expertinterview en individueel interview

Om na te gaan wat relevante werkvormen zijn in de ontmoeting met ouders, werd het expertinterview met Laurien Tielens zowel opgenomen als getranscribeerd. Zo werd het eenvoudiger om er het nodige uit te halen. De werkvormen die Tielens vooropstelde werden vergeleken met degene vanuit de literatuur om zo een geheel van relevante werkvormen te bekomen. Nadien werden deze geanalyseerd met de bevindingen van de ouders uit de individuele interviews.

3. Individueel interview

De beleving van de ouders omtrent het ontmoetingsmoment werd specifiek bevraagd tijdens het individuele interview. Alle ervaringen van de ouders werden vanuit de transcriptie samengebracht in een document. Tijdens de analyse ervan werden deze gecategoriseerd in drie indelingen namelijk: herkenbaarheid, contact met andere ouders en huiselijke sfeer. Hierdoor is er gebruik gemaakt van een inductieve werkwijze (van der Donk & van Lanen, 2019).

4. Literatuurstudie, expertinterview, creatieve denktechnieken en individueel interview

Na het speelleermoment vond het individuele interview plaats. Daarna werden de bevindingen van de ouders geanalyseerd door deze te categoriseren. Elke toegepaste methodiek was een categorie. Op die manier werden alle data ondergebracht in een codeerboom waarna er een duidelijk overzicht ontstond per methodiek.

5. Individueel interview

Tot slot werd het beeld van de ouders na het groepsaanbod geanalyseerd door de antwoorden die werden gegeven gedurende het interview te categoriseren. De indeling 'gewijzigd beeld' en 'neutraal geleven beeld' werd hiervoor gemaakt. Nadien werden beide categorieën geanalyseerd op verschillende manieren. De data binnen de categorie 'neutraal geleven beeld' werden geanalyseerd op basis van de reden(en) waarom het beeld ongewijzigd bleef. De open data binnen de categorie 'gewijzigd beeld' werden horizontaal vergeleken door verschillen en overeenkomsten te zoeken in de antwoorden van de respondenten (van der Donk & van Lanen, 2019).

Resultaten

Deelvraag 1: beeld ouders voor groepsaanbod

Drie van de zeven ouders gaven bij de uitleg wat spelend leren voor hen inhoudt aan dat spel vrolijk dient te zijn.

Alle ouders dragen het kenmerk 'het spel moet betekenisvol zijn' hoog in het vaandel. De zeven ouders gaven allen aan dat er bij spel nieuwe concepten aan vertrouwde ervaringen worden gekoppeld.

Verder vermeldden twee van de zeven ouders dat de actieve betrokkenheid van een kind belangrijk is bij spelend leren.

Twee andere ouders gaven dan weer aan dat er herhaling en verbetering in het leren moet zijn.

Tot slot vermeldde één ouder dat spelend leren sociaal interactief is.

Deelvraag 2: relevante werkvormen in ontmoeting met ouders

Gedurende het eerste ontmoetingsmoment werden er vier concrete werkvormen toegepast. Ten eerste werd de foto-elicitering door een ouder beschreven als een manier om doordachter na te denken. Langs de andere kant gaven twee ouders aan dat er te veel foto's waren waardoor het moeilijker was om er een uit te kiezen.

Ten tweede werd het stellingenspel door twee van de zeven ouders als plezierig omschreven. Drie anderen gaven dan weer aan dat het een interessante manier was om de verschillende meningen te weten te komen. Het feit dat sommige ouders veranderden van mening na het horen van een uitleg maakte het een interactieve werkvorm waarbij een groepsgesprek ontstond.

Ten derde werd de brainstorm als een goede manier ervaren om te communiceren met andere ouders. Twee van de zeven ouders, een koppel, gaf hierbij wel aan dat er waarschijnlijk creatievere ideeën zouden ontstaan zijn indien ze deze werkvorm met een andere ouder hadden uitgevoerd.

Ten vierde ervaren drie ouders de post-itoefening waarbij ze moesten noteren wat ze meenamen uit de sessie, als een behaaglijke vorm van reflectie.

Over het algemeen gaven alle ouders aan dat de interactie tijdens de sessie een pluspunt was. Eén ouder vond zelfs dat er een verbonden gevoel ontstond doordat er gecommuniceerd werd over de verschillende opvoedingsstijlen.

Deelvraag 3: groepsaanbod in het kader van ontmoeting

Alle ouders ervaren de fysieke samenkomst tijdens het eerste ontmoetingsmoment als een meerwaarde. Indien het moment online zou georganiseerd worden, zou er geen groepsgesprek hebben plaatsgevonden.

Aangezien de kinderen zich allemaal in dezelfde ontwikkelingsfase bevonden, waren er vele opvoedingskwesaties herkenbaar voor de ouders. Dit gaven vijf van de zeven ouders aan.

"We hadden het gevoel dat we niet alleen waren, ik vond het leuk dat ik veel dingen herkende in wat andere ouders zeiden." – respondent 6

Alle ouders vonden het aangenaam dat er ruimte werd gegeven om met elkaar in gesprek te gaan. Dit gebeurde zowel in grote groep als per twee.

Tot slot vertelden drie ouders in het interview dat er een huiselijke sfeer heerste tijdens de vorming.

"Je hebt het heel huiselijk aangepakt en er was eten en drinken ter beschikking, bij Belgen werkt dat altijd goed." – respondent 5

Deelvraag 4: relevante play-based learning methodieken voor kinderen tussen twee en drie jaar

Van de tien activiteiten die er waren tijdens het tweede ontmoetingsmoment, waren er drie zeer begeerd. De autoracebaan met verf was de favoriete activiteit van drie kinderen. Twee anderen gaven aan dat het vangen van de visjes het leukst was. Het parcours met de ballen was voor twee kinderen de meest plezierige activiteit.

De zeven ouders gaven allen aan dat ze de activiteiten die hun kind het meest amusant vonden, zelf thuis willen uitproberen.

Algemeen hebben de ouders de activiteiten als gevarieerd, gebruiksvriendelijk, plezierig en vrijblijvend ervaren. Drie ouders gaven aan dat er voldoende variatie in het aanbod was. Vier andere ouders gaven aan dat de materialen die gebruikt werden zeer eenvoudig waren waardoor ze thuis makkelijk te herhalen zijn. Hierdoor kan er originaliteit ingebouwd worden in de dagelijkse spelactiviteiten.

Verder gaven alle ouders aan dat hun kind plezier heeft beleefd aan de spelactiviteiten.

"Het aanbod was heel goed. M. heeft haar te pletter geamuseerd. Ik kreeg ze bijna niet naar buiten." – respondent 3

Tot slot duiden drie ouders op het feit dat er geen verplichting of vaste volgorde was. Het was aangenaam dat er geen druk werd uitgeoefend op hun kind en dat het ontdekken geheel vrijblijvend was.

Deelvraag 5: beeld ouders na groepsaanbod

Zes van de zeven ouders gaven aan dat ze kennis opgedaan hebben omtrent play-based learning. Hiervan gaven drie ouders aan dat ze enerzijds kennis genereerden, maar dat hun voorkennis anderzijds ook bevestigd werd. De ontmoetingsmomenten waren voor deze drie ouders deels herhaling van wat ze al wisten omtrent het thema.

Twee andere ouders vertelden dat ze spelend leren op een andere manier hebben ontdekt. Een ouder duidde dat de opgedane kennis voornamelijk voortkwam uit de voorbeelden die ze te zien kreeg gedurende het speelleermoment. Deze bevatte namelijk eenvoudig materiaalgebruik dat thuis makkelijk inzetbaar is.

Er was één ouder waarvan het beeld omtrent spelend leren neutraal gebleven is. Dit had twee redenen. Allereerst was het kind waarmee de ouder deelnam aan het onderzoek drie jaar en reeds schoolgaand. De andere kinderen gingen nog niet naar school en waren tussen twee à tweeënhalf jaar oud.

Dit maakte dat er al enig verschil te merken was in de (spel)ontwikkeling. Daarnaast was het kind waarmee de vader deelnam zijn tweede kind. Hierdoor had de ouder al ervaring met het onderwerp via de opvoeding van zijn eerste kind, de interactie met de onthaalmoeder en de ervaring vanuit de kleuterklas.

Conclusies en discussie

Als we terugkijken naar de literatuurstudie dan kan er geconcludeerd worden dat de werkvormen van Borzée (2019) en Ruysen (2020) toepasbaar zijn in ontmoeting met ouders. Verder zijn de door The Lego Foundation aangehaalde kenmerken omtrent play-based learning, relevant. Kinderen leren optimaal in Vygotski's zone van naaste ontwikkeling, dat gaven de respondenten vanuit eigen ervaring aan gedurende het onderzoek. Er dient een wisselwerking te zijn tussen voldoende nabijheid en afstand.

Er kan geconcludeerd worden dat het beeld van de ouders voor het groepsaanbod over play-based learning eenzijdig was. De zeven ouders geven allen slechts een van de vijf kenmerken aan in hun beschrijving van spelend leren. De andere vier kenmerken worden door drie of minder ouders aangehaald. De respondenten uit dit onderzoek hadden een incompleet beeld over play-based learning alvorens het groepsaanbod.

De toegepaste werkvormen in mijn onderzoek kunnen als relevant omschreven worden. De foto-elicitering, het stellingenspel, de brainstorm en de post-itoefening met focusgroep zijn allen werkvormen die de ouders als interactief ervaren. Die interactie tijdens de vorming is noodzakelijk.

De fysieke samenkomst tijdens het ontmoetingsmoment in combinatie met de huiselijke sfeer en de interactie tussen de ouders verrijkten het leermoment want zo ontstond er een gevoel van verbondenheid en herkenning. Er werd met elkaar in gesprek

gegaan, wat essentieel is tijdens een ontmoetingsmoment.

De tien spelactiviteiten die tijdens het speelleermoment getoond werden, kunnen als waardevol en leeftijdsadequaat omschreven worden. Dit kwam door vier kenmerken. Ten eerste waren de activiteiten voldoende gevarieerd. Daarboven waren ze opgesteld met gebruiksvriendelijk materiaal. Verder hebben de kinderen deze als plezierig ervaren. Ten slotte werd er geen druk op de kinderen uitgevoerd, het uitproberen was geheel vrijblijvend. Door bovenstaande kenmerken zouden alle ouders deze spelactiviteiten zelf thuis uitproberen.

Het beeld van de ouders is grotendeels gewijzigd. Dit gold voor zes van zeven deelnemers. Deze wijziging is op verschillende vlakken gebeurd.

Hiermee komen we terug bij de hoofdonderzoeksvraag: *'Hoe kunnen we play-based learning bijbrengen aan ouders van kinderen tussen twee en drie jaar via een groepsaanbod in het kader van de pijler ontmoeting van Huis van het Kind?'*

Bovenstaand onderzoek is een bruikbare manier om ouders kennis bij te brengen over spelend leren met als doel dit te integreren in de thuiscontext.

Een groepsaanbod moet aan enkele ontwerpeisen voldoen.

De vorming moet laagdrempelig, interactief en huiselijk ingekleed zijn. Zo kunnen de ouders met elkaar in contact gaan. Verder is het belangrijk om de inhoud op verschillende manieren aan te reiken door in te zetten op relevante werkvormen die interactie bevorderen.

Het speelleermoment moet over gevarieerde en gebruiksvriendelijke spelactiviteiten beschikken. Daarnaast dienen de spelen plezierig en vrijblijvend te zijn.

Aanbevelingen

Huis van het Kind 'Storzo' kan inzetten op de pijler ontmoeting door ouders samen te

bringen binnen ontmoetingsmomenten waarop ze bijleren over spelend leren.

Dit onderzoek focuste zich op de doelgroep 'ouders van kinderen tussen twee en drie jaar'. Hier zijn echter aanpassingen mogelijk. Ten eerste bereikte het onderzoek grotendeels moeders en namen er slechts twee vaders deel. Hier kan op ingezet worden door het groepsaanbod specifiek af te stemmen en gericht te zoeken naar vaders.

Ten tweede bestaat de optie om te variëren in de leeftijd van de kinderen. Mits een aanpassing van de spelactiviteiten kan het groepsaanbod gegeven worden aan ouders van kleuters of lagereschoolkinderen.

Verder zijn mijn aanbevelingen naar het beleid toe om meer in te zetten op het versterken van knowhow van hulpverleners omtrent spelend leren. Zo kunnen er meer vormingen gegeven worden waardoor play-based learning actiever geïntegreerd wordt in de thuiscontext.

Dankwoord

Dit onderzoek kwam tot stand dankzij enkele personen die ik graag wil bedanken. Allereerst ben ik dankbaar voor de vele leeransen en ervaring die ik opdeed op mijn stageplaats. In het bijzonder wil ik mijn stagebegeleidster, Regina Denivel bedanken. Vervolgens bedank ik graag de ouders en kinderen die deelnamen aan mijn onderzoek. Verder zou dit onderzoek onmogelijk geweest zijn zonder de hulp en steun van mijn bachelorproefcoach Karel Moons. Tot slot bedank ik graag mijn ouders.

Literatuurlijst

Borzée, M. (2019). *Leren en ontwikkelen begeleiden*. UCLL.

Caven, M. (z.d.). *Prioritizing Play: The Importance of Play-based Learning in Early Education*. Regional Educational Laboratory Program. Geraadpleegd op 10 november 2023, van <https://ies.ed.gov/ncee/rel/Products/Region/northeast/Blog/100779>

Fiese, B. H. (1990, 5 oktober). *Playful relationships: A contextual analysis of mother-toddler interaction and symbolic play* (5th edition). Geraadpleegd op 31 december 2023, van <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.1990.tb02891.x>

Fisher, K. R., Hirsh-Pasek, K., Newcombe, N., & Golinkoff, R. M. (2013, 27 maart). *Taking shape: Supporting preschoolers' acquisition of geometric knowledge through guided play* (6th edition). Geraadpleegd op 9 november 2023, van <https://doi.org/10.1111/cdev.12091>

Gascoyne, S. (2018). *Messy Play in the Early Years: Supporting Learning through Material Engagements*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781351234702>

Gauvain, M. (2020, 3 maart). *The Role of Social Experience in Psychological Development: Sociocultural Issues in Motivation* (2nd edition). Science Direct. <https://www.sciencedirect.com/topics/psychology/zone-of-proximal-development>

Gijssel, L. (2017, maart 15). *Pleidooi voor meer speel-tijd*. EOS Wetenschap. Geraadpleegd op 7 december 2023, van <https://www.eoswetenschap.eu/psyche-brein/pleidooi-voor-meer-speel-tijd>

Home | Huis van het Kind—Storzo. (2023). Geraadpleegd op 7 december 2023, van <https://www.huisvanhetkindstorzo.be/>

Huis van het Kind. (2023, november 14). *Plenair Overleg*. [Microsoft PowerPoint-presentatie]. Plenair overleg, Zoutleeuw.

Janssen-Vos, F., den Dikken, N., & Verkleij, H. (2001). *Spel en spelen* (5de druk). Van Gorcum.

Janssen-Vos, F., & Kruithof, M. (1997). *Basisontwikkeling in de onderbouw*. Van Gorcum; Universiteit Gent.

Kohnstamm, R. (2009). *Kleine ontwikkelingspsychologie I: Het jonge kind* (6de druk). Bohn Stafleu van Loghum.

Loonstra, J. H., Mentink, M., & Rem, C. (2015). *Van baby tot kleuter: De veelzijdige en indrukwekkende ontwikkeling van kinderen van 0-4 jaar*. Maklu.

Mets, M. (2017). *Spelenderwijs verbinden en hechten: Spelenderwijs verbinden en hechten*.

Plat, M. (2020). *De Klieder-schuur*. Geraadpleegd op 28 december 2023, van <https://www.deklieder-schuur.nl/>

Ruysen, E. (2020). *Leren en ontwikkelen begeleiden*. UCLL.

Shabani, K., Khatib, M., & Ebadi, S. (2010). *Vygotsky's Zone of Proximal Development: Instructional Implications and Teachers' Professional Development* (4th edition).

Shokouhi, M., & Shakouri, N. (2015). *Revisiting Vygotsky's Concept of Zone of Proximal Development: Towards a Stage of Proximity* (3th edition). Islamic Azad University. Geraadpleegd op 30 december 2023, van <https://doi.org/10.14662/IJELC2015.006>

Siraj-Blatchford, I., Sylva, K., Muttock, S., Gilden, R., & Bell, D. (2002). *Researching effective pedagogy in the early years*. Department for Education and Skills.

Smith, P. K., & Roopnarine, J. L. (2018). *The Cambridge Handbook of Play: Developmental and Disciplinary Perspectives*. Cambridge University Press.

Smolucha, L., & Smolucha, F. (2021). *Vygotsky's theory in-play: Early childhood education: Early Child Development and Care* (7th edition). Geraadpleegd op 7 december 2023, van <https://doi.org/10.1080/03004430.2020.1843451>

Stoffels, M., Robberecht, L., & Deman, J. (2016). *Spelend leren in Noorwegen, een vergelijkende studie naar de rol van de kleuterleraar in Noorwegen en Vlaanderen | Scriptieprijs*. Arteveldehogeschool Gent. Geraadpleegd op 7 december 2023, van <https://www.scriptiebank.be/scriptie/2016/spelend-leren-noorwegen-een-vergelijkende-studie-naar-de-rol-van-de-kleuterleraar>

StreetSmart Learn. (2023). *Street Smart Learn*. Geraadpleegd op 7 december 2023, van <https://learn.street-smart.be/>

StreetSmart Play—Home. (2023). *Playground*. Geraadpleegd op 28 december 2023, van <https://play.street-smart.be/en>

Struyven, K., Baeten, M., Kyndt, E., & Sierens, E. (2009). *Groot worden* (2de druk). Lannoo Campus.

The Lego Foundation. (2022). *A World of Learning Through Play*. The Lego Foundation. Geraadpleegd op 7 december 2023, van <https://learningthroughplay.com>

University of New Hampshire. (2021, 29 juni). *Play-based Learning Defined*. College of Health and Human Services. Geraadpleegd op 10 november 2023, van <https://chhs.unh.edu/early-childhood/play-based-learning-coaching-teaching/play-based-learning-defined>

van Assema, P., & Mesters, I. (1992). *Het focusgroep-interview: Een stappenplan*. Maastricht University.

van Bakel, H. J. A., Groot, R., & van der Ploeg, J. (2012). *Van klein tot groot: De ontwikkeling van het jonge kind*. Garant.

van der Donk, C., & van Lanen, B. (2019). *Praktijkonderzoek in zorg en welzijn* (3de druk). Uitgeverij Coutinho.

van der Poel, L., & Blokhuis, A. (2008). *Wat je speelt ben je zelf: Over spel en spelbegeleiding*. Bohn Stafleu van Loghum. Geraadpleegd op 8 april 2024, van https://doi.org/10.1007/978-90-313-6949-2_3

Van Der Vaart, G. (2021). *De aantrekkingskracht en uitdagingen van creatieve onderzoeksmethoden*. Amsterdam University Press. Geraadpleegd op 7 januari 2024, van <https://doi.org/10.5117/KWALON2021.2.008.VAAR>

Vygotsky, L. S., & Cole, M. (1978). *Mind in Society: Development of Higher Psychological Processes*. Harvard University Press.

Weisberg, D., Hirsh-Pasek, K., Golinkoff, R., Kittredge, A., & Klahr, D. (2016). *Guided Play: Principles and Practices*. Geraadpleegd op 4 december 2023, van <https://doi.org/10.1177/0963721416645512>

Wikipedia (2023, 1 december). *Lev Vygotsky*. Wikipedia. Geraadpleegd op 7 december 2023, van https://en.wikipedia.org/w/index.php?title=Lev_Vygotsky&oldid=1187807417

Wood, D., Bruner, J. S., & Ross, G. (1976). *The Role of Tutoring in Problem Solving** (2nd edition). Geraadpleegd op 31 december 2023, van <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.1976.tb00381.x>

Wood, E., & Attfield, J. (2005). *Play, Learning and the Early Childhood Curriculum* (2de druk). Geraadpleegd op 2 november 2023, van <https://doi.org/10.4135/9781446280393>